ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ ЩОДО ВСТАНОВЛЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОЗНАК НАВІЮВАННЯ, УМОВЛЯННЯ, ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ, ПРИМУСУ, «НАГРАНОСТІ», ШТУЧНО СФОРМОВАНОЇ ПОВЕДІНКИ, ВИМУШЕНОЇ ПОСТУПЛИВОСТІ, ПРИМУСОВОЇ УЧАСТІ[1]

Назаров О. А.

DOI: 10.53672/ej.2.2026.02[1] Check for updates

Анотація. Хибні зізнання та штучно сформована поведінка підозрюваних належать до найнебезпечніших чинників судових помилок, однак українська судово-психологічна практика має обмежений інструментарій для їх виявлення. Автор систематизує міжнародні дослідження судової психології щодо навіювання, умовляння, примусу, конформності, «награної» поведінки, вимушеної поступливості (induced compliance) та примусової участі в допитах, оперативних комбінаціях та інсценованих слідчих діях. Аналітичну основу становлять концепції С. Кассіна (розрізнення добровільних, вимушених та інтерналізованих хибних зізнань), Г. Гудйонссона (допитувальна сугестивність, Gudjonsson Suggestibility Scales) і Р. Лео (психологічний примус, динаміка поліцейського допиту), а також рішення ЄСПЛ у справі «Раманаускас проти Литви» (№ 74420/01). Викладено критерії, за якими Суд відмежовує провокацію злочину від допустимого документування: від кого походила ініціатива, хто створив ситуацію, чи був психологічний вплив і чи існували докази наміру до втручання держави; встановлена провокація робить докази несумісними зі ст. 6 Конвенції. Описано ознаки можливої психологічної індукції: неприродна шаблонність, нав'язані формулювання, повторення слів правоохоронців, різке зростання впевненості після контакту з оперативниками, рольова поведінка, залежність від сигналів авторитету. Проаналізовано три зареєстровані в Україні у 2014, 2016 і 2019 рр. методики Харківського НДІСЕ та його Полтавського відділення щодо комунікативної діяльності, спілкування в ситуації процесуальної дії та взаємодії осіб, зокрема зафіксованих на відеозаписі. Автор доводить, що наукову добротність кожної з них треба оцінювати незалежно від авторства за вісьмома критеріями (теоретична основа, валідність, надійність, відтворюваність, апробація, рецензування, відповідність сучасному рівню знань, можливість незалежної перевірки), які спираються на звіти NAS (2009) і PCAST (2016), стандарти ISO/IEC 17025 та ISO 21043, стандарт Daubert та ідеї К. Поппера й Р. Мертона. Як науково обґрунтовану альтернативу примусовому допиту розглянуто британську модель слідчого інтерв'ю PEACE з п'ятьма етапами. Висновки адресовано судовим експертам-психологам, адвокатам і суддям, які оцінюють допустимість зізнань і показань.

Ключові слова: хибні зізнання, псевдоспогади, допитувальна сугестивність, психологічний примус, навіювання, вимушена поступливість, провокація злочину, Ramanauskas v. Lithuania, валідність судово-експертних методик, стандарт Daubert, ISO 21043, модель PEACE.

Expert Research in Ukraine and Worldwide on Establishing Psychological Signs of Suggestion, Persuasion, Psychological Influence, Coercion, "Feigned" and Artificially Induced Behaviour, Coerced Compliance and Coerced Participation

Nazarov O. A.

Abstract. False confessions and artificially shaped behaviour of suspects are a major source of wrongful convictions, yet Ukrainian forensic psychological practice has few validated tools for detecting them. This article reviews international forensic psychology research on suggestibility, persuasion, coercion, conformity, role-conforming behaviour, induced compliance and coerced participation during interrogations, covert operations and staged investigative actions. The analysis builds on the work of Saul Kassin on types of false confessions, Gísli Gudjonsson on interrogative suggestibility and the Gudjonsson Suggestibility Scales, and Richard Leo on psychological coercion and police interrogation dynamics, as well as on the European Court of Human Rights judgment in Ramanauskas v. Lithuania (no. 74420/01). The author sets out the Court's tests for distinguishing entrapment from legitimate documentation of criminal activity and lists behavioural signs of possible psychological induction, such as unnatural uniformity of statements, adoption of imposed wording, repetition of officers' phrases, a sudden rise in confidence after contact with operatives and dependence on authority cues. Three forensic psychological methods registered in Ukraine between 2014 and 2019 for analysing communication and interaction, including video-recorded material, are examined, and the author argues that each must be assessed independently of its authorship for theoretical grounding, validity, reliability, reproducibility, testing, peer review and openness to independent verification, in line with the NAS (2009) and PCAST (2016) reports, ISO/IEC 17025, ISO 21043, the Daubert standard and the ideas of Popper and Merton. The British PEACE investigative interviewing model is presented as a non-coercive alternative. The paper is intended for forensic psychologists, defence lawyers and judges who assess the admissibility of confessions.

Keywords: false confessions, false memories, interrogative suggestibility, psychological coercion, induced compliance, entrapment, Ramanauskas v. Lithuania, forensic method validation, Daubert standard, ISO/IEC 17025, ISO 21043, PEACE model.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 06.06.2026; у номері — 30.06.2026; DOI:* ***10.53672/ej.2.2026.02***[1].

Повний текст

Текст статті.

У світовій психології та forensic psychology існує значний масив досліджень, які описують: психологічні ознаки навіювання, умовляння, психологічного впливу, примусу, «награності», штучно сформованої поведінки, induced compliance (вимушеної поступливості), coerced participation (примусової участі), false confession dynamics (динаміки неправдивих зізнань) під час: допитів, оперативних комбінацій, інсценованих слідчих дій, police-induced scenarios (ситуацій, спричинених діями поліції). У науковій психологічній літературі «награна» поведінка людини в юридично значущих ситуаціях, розкривається через такі поняття як coerced compliance (примусове підкорення); suggestibility (сугестивність); compliance behavior (поведінку, що виявляє поступливість); psychologically induced behavior (психологічно зумовлену поведінку); role-conforming behavior (поведінку, що відповідає ролі); coerced internalization (примусову інтерналізацію); police-induced behavior (поведінку, зумовлену діями поліції або спецслужб); interrogative suggestibility (сугестивності під час допиту).

Правова позиція Європейського суду з прав людини. Якщо співробітники правоохоронного органу шляхом умовлянь або іншого активного впливу схилили особу до

участі в інсценувальних процесуальних діях, а результати цих дій були використані як доказ вини цієї особи, така ситуація може містити ознаки недопустимої провокації злочину у розумінні практики ЄСПЛ, сформованої у справі «Раманаускас проти Литви» (Ramanauskas v. Lithuania, № 74420/01). Відповідно до позиції ЄСПЛ, правоохоронні органи не мають права створювати злочинну поведінку або формувати намір особи до вчинення дій, які без втручання держави могли б не відбутися. **За позицією ЄСПЛ провокація існує тоді**, коли ініціатива виходить від правоохоронців та вони схиляють; вмовляють; психологічно стимулюють; створюють штучну ситуацію. Тобто без їхнього втручання подія або поведінка не виникла б.

ЄСПЛ аналізує: 1. Чи була первинна злочинна ініціатива у самої особи. Якщо: особа не планувала; не проявляла намір; не була схильна до таких дій, це посилює ознаки провокації. **2. Хто створив ситуацію.** Якщо: сценарій; дії; процесуальна модель були створені правоохоронцями, це наближає ситуацію до: entrapment / police incitement. **3. Чи був психологічний вплив.** ЄСПЛ враховує умовляння; наполегливість; авторитет державного органу; прихований тиск. **4. Чи були докази існування злочинного наміру ДО втручання.** Це один із головних критеріїв у Ramanauskas. Важлива цитована правова ідея ЄСПЛ. ЄСПЛ у справі Ramanauskas фактично виходить з того, що держава не може створювати злочин, а потім карати за нього. **Якщо інсценувальні дії були «процесуальними» слідчими діями, то відповідно до позиції ЄСПЛ чи були це:** НСРД; контроль за вчиненням злочину; спеціальний слідчий експеримент; оперативна комбінація. Навіть у таких випадках ЄСПЛ вимагає пасивної ролі правоохоронців, а не активного створення поведінки. Якщо встановлено провокацію, то докази стають несумісними з правом на справедливий суд та порушувати ст. 6 Конвенції, а докази можуть визнаватися недопустимими. **Тобто важливе розмежування. Допустимо:** 1) документувати вже існуючу діяльність; 2) фіксувати намір; 3) проводити контроль і **Недопустимо:** 1) створювати намір; 2) психологічно схиляти; 3) моделювати поведінку; 4) формувати штучну «вину».

Основні психологічні ознаки штучно сформованої поведінки людини в процесуальних слідчих діях. У світових психологічних дослідженнях описуються такі ознаки:

✔️ **1. Неприродна узгодженість поведінки.** Людина ніби «грає роль»; намагається відповідати очікуванням; демонструє неприродно контрольовану поведінку.

✔️ **2. Поведінка орієнтована на схвалення авторитету.** Особа прагне «правильно» поводитися; підлаштовується під працівників правоохоронних органів; демонструє compliance behavior.

✔️ **3. Ознаки навіюваності (suggestibility).** Дослідження Gudjonsson показали, що деякі люди мають високу interrogative suggestibility; схильність погоджуватись під тиском [1].

✔️ **4. Формування псевдоспогадів.** Під впливом: навідних питань; авторитетного тиску; інсценування людина може: почати частково вірити у сформований сценарій [2].

✔️ **5. Підвищена конформність.** Людина погоджується; виконує роль; боїться суперечити; прагне завершити стресову ситуацію.

За довідками та записом на проходження професійної психологічної консультації та експертно-психологічних досліджень можна звертатися за телефоном: +38093 476 72 60, кандидат психологічних наук, доцент Назаров Олег Анатолійович.

Науково описані психологічні механізми та провідні вчені психологи, які вивчали виникнення хибних зізнань та формування псевдоспогадів у людини.

Якщо говорити саме про **науково описані механізми виникнення хибних зізнань (false confessions) та псевдоспогадів (false memories)**, то основна теоретична база була сформована у Великій Британії, США, Канаді, Нідерландах та Ісландії. В Україні ця проблематика також досліджується в межах юридичної психології, судової психології, але переважно з опорою на міжнародні концепції.

В Україні на теперішній час зареєстровані в **реєстрі методик проведення судових експертиз** три судові методики, які дозволяють вивчати психологічні механізми виникнення хибних зізнань та формування псевдоспогадів у людини з певними обмеженнями.

Так, 12.09.2014 року пройшла державну реєстрацію під реєстраційний кодом 14.1.70, судова методика з назвою **"Методика судово-психологіної експертизи комунікативної діяльності особи, зафіксованої у відеозвукозапису"**. Розробником (спеціалізована установа, інші) виступив Харківський НДІСЕ Міністерства юстиції України, рік створення методики 2012. 29.01.2016 пройшла державну реєстрацію під реєстраційний кодом 14.1.71, судова методика з назвою **"Методика судово-психологічної експертизи процесу спілкування особи в ситуації процесуальної дії"**. Розробником (спеціалізована установа, інші) виступило Полтавське відділення Харківського НДІСЕ Мінюсту України, рік створення методики 2014. 18.01.2019 пройшла державну реєстрацію під реєстраційний кодом 14.1.71, судова методика з назвою **"Методика судово-психологічної експертизи комунікативної взаємодії між особами, зафіксованої у матеріалах відеозапису з камери зовнішнього спостереження"**. Розробником (спеціалізована установа, інші) виступив Харківський НДІСЕ Міністерства юстиції України, рік створення методики 2017.

Оскільки розроблення науково-методичного забезпечення у науково-дослідних установах судових експертиз в Україні є одним із показників наукової діяльності, який враховується під час оцінки результатів роботи установи, кар'єрного просування працівників, атестації та розподілу державного бюджету грошового забезпечення на установу, кожна судово-експертна методика потребує незалежної оцінки її наукової обґрунтованості, валідності, надійності та відтворюваності незалежно від авторства та установи-розробника.

Такий підхід є науково обгрунтований і випливає із загальновизнаних принципів: 1) наукового скептицизму (Мертон); 2) peer review (незалежного рецензування); 3) фальсифікованості наукових тверджень (Карл Поппер); 4) вимог до валідації методів у стандартах: ISO/IEC 17025; ISO 21043.

Варто пам'ятати, що наукова обґрунтованість судово-експертної методики визначається не фактом її затвердження або авторством розробника, а відповідністю загальновизнаним критеріям наукової добротності, що включають **1) наявність належної теоретичної основи (NAS 2009, ISO 21043), 2) емпірично підтверджену валідність (ISO 17025, PCAST 2016), 3) надійність (PCAST 2016, ISO 17025), 4) відтворюваність результатів (PCAST 2016, Popper), 5) апробацію (NAS 2009, ISO 17025), 6) незалежне рецензування (Daubert, Merton), 7) відповідність сучасному рівню наукових знань (NAS 2009, ISO 21043) та 8) можливість незалежної експертної перевірки (Daubert, Merton, NAS 2009)**. Такий підхід узгоджується з принципами, сформульованими у США, які влинули на розвиток судово-експертної методології у світі, а саме доповідью National Academy of Sciences (2009), звіту PCAST (2016) та міжнародними стандартами ISO/IEC 17025 та ISO 21043, а також критеріями науковості, що випливають із рішення у справі Daubert v. Merrell Dow Pharmaceuticals Inc., 509 U.S. 579 (1993), яка сформулювала вимоги до оцінки науковості експертного методу, який застосовується в судовій практиці експертами з відповідних галузей знань.

Такі загально відомі у світі вчені дослідники як Karl Popper [8, 9] та **Robert K. Merton [10]** сформулювали основні концепції та ідеї логіки наукових досліджень. Так, німецький філософ Karl Popper, у своїй науковій праці "The Logic of Scientific Discovery (1934)" вивів логіку наукових досліджень, а саме епістемологію сучасної природничої науки. Він вказав, що науковою може бути лише теорія або метод, який допускає перевірку та потенційне спростування. Звідси випливають вимоги: 1) відтворюваності; 2) незалежної перевірки; 3) емпіричного тестування.

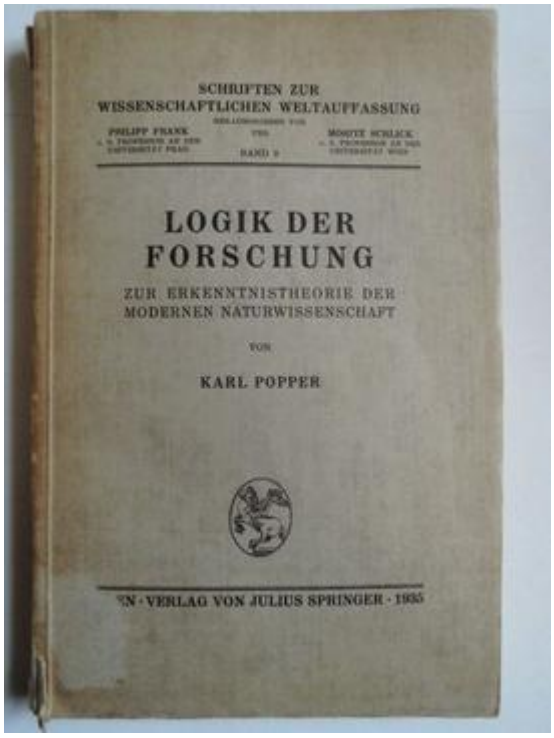

А американський соціолог Robert K. Merton (1949) в своїй фундаментальній науковій роботі "Social Theory and Social Structure", яка зробила його засновником структурно-функціонального аналізу наукових досліджень, описав концепцію організованого скептицизму в наукових дослідженнях та вивів необхідність: 1) незалежного рецензування наукових робіт; 2) критичної оцінки наукових досліджень; 3) незалежної експертної перевірки проведеної наукової роботи. У 1998 році Міжнародна соціологічна асоціація включила вказану працю **Robert K. Merton** до списку 3 найважливіших соціологічних книг XX століття.

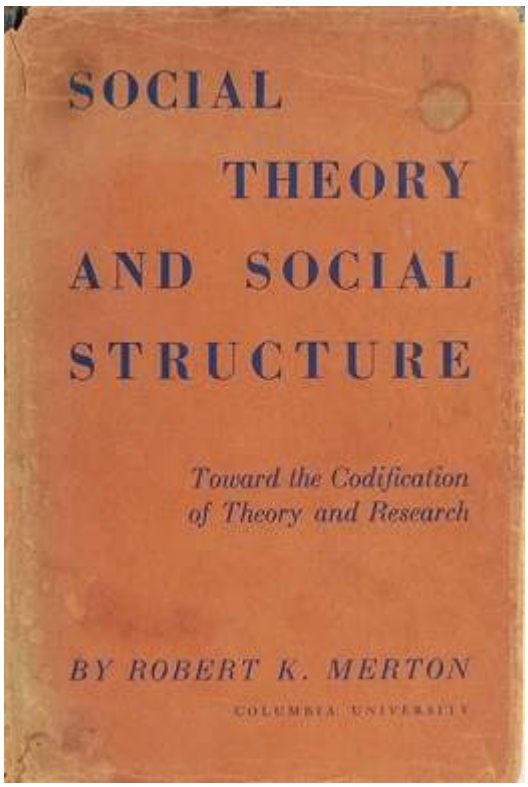

Провідні світові вчені психологи, які вивчали виникнення хибних зізнань та формування псевдоспогадів у людини.

1. Сол Кассен (Saul Kassin) — відомий американський вчений, почесний професор психології Коледжу кримінального правосуддя Джона Джея у Нью-Йорку та коледжу Вільямса у Массачусетсі. Він є одним із провідних світових експертів у галузі судової та соціальної психології. Головні досягнення та напрямки його роботи: 1) Вивчення помилкових зізнань. Кассен є піонером у науковому дослідженні того, чому невинні люди зізнаються у злочинах, яких вони не скоювали. Він створив класифікацію, яка розрізняє добровільні, вимушені та інтерналізовані помилкові зізнання. 2) Експертиза допитів. Його дослідження методів поліцейського допиту (зокрема, методу Ріда) показали, як стрес, ізоляція та тактика тиску можуть змусити невинних підозрюваних обмовити себе.

Saul Kassin є один із провідних світових психологів-дослідників у галузі неправдивих зізнань (false confessions). Він детально описував [3]:

- зізнання, отримані під примусом (coerced-compliant confessions);

- поведінку, спровоковану поліцією (police-induced behavior);

- психологічний тиск (psychological coercion).

2. Ґіслі Ґудйонссон (Gísli Hannes Guðjónsson) — це всесвітньо відомий ісландсько-британський судовий психолог, професор-емерит Королівського коледжу Лондона та колишній детектив поліції Рейк'явіка. Він є одним із провідних світових експертів у галузі дослідження фальшивих зізнань, психологічної навіюваності та хибної пам'яті. Головні досягнення та внесок у науку: **1) Шкала навіюваності Ґудйонссона (GSS)**. Створив перший у світі стандартизований інструмент для вимірювання того, наскільки людина схильна піддаватися тиску під час допиту та міняти свої свідчення. **2) Дослідження хибних зізнань**. Науково довів, що під сильним психологічним тиском правоохоронців повністю невинуваті люди можуть щиро повірити у свою провину та зізнатися у злочині, якого не скоювали. Офіційна сторінка: https://www.psychology-services.uk.com/gisli-gudjonsson-

Gísli Hannes Guðjónsson є автором концепції схильності людини до впливу під час допиту (interrogative suggestibility). Встановив, що люди можуть погоджуватись із нав’язаним сценарієм під впливом: тиску; авторитету; повторюваного переконування [4, 7].

Відео: https://www.youtube.com/embed/IfeJE6MhD70?si=RqM16P7wCFu-t72G

3. Річард Лео (Richard A. Leo) — провідний американський професор права та психології в Університеті Сан-Франциско. Він є одним із найвідоміших у світі експертів у галузі тактики поліцейських допитів, психологічного тиску, хибних зізнань та помилкових судових вироків.Основна діяльність та досягненняНаукова робота: **Досліджує, як психологічний примус під час допитів змушує невинних людей обговорювати або визнавати провину у злочинах, яких вони не вчиняли.** Є автором понад 100 наукових статей та кількох визначних книг, зокрема «Police Interrogation and American Justice» («Поліцейський допит і американське правосуддя»). **Має потужну судову практику.** Понад 20 разів його наукові праці та висновки цитувалися Верховним судом США та іншими судами різних рівнів. **Найбільш гучні справи в яких участь приймав Richard A. Leo як судовий експерт психолог.** Виступав експертом у багатьох відомих процесах,

пов'язаних із хибними зізнаннями (наприклад, у справах «Централ-паркської п'ятірки», «Західно-мемфіської трійки» та «Норфолкської четвірки»). Має в США національне визнання, а саме є лауреатом престижної стипендії Гуггенгайма (2011 рік) та членом Американського інституту права.

В своїх наукових роботах, Richard A. Leo описує психологічні механізми [5]: 1) допиту із застосуванням примусу (coercive interrogation); 2) зізнання, отримані під тиском поліції (police-induced confessions); 3) динаміку підкорення (compliance dynamics).

Психологічні ознаки можливої психологічної індукції в поведінці людини, яка надає хибні зізнання на які звертають увагу:

- неприродну шаблонність;

- використання нав’язаних формулювань;

- повторення слів правоохоронців;

- різке зростання впевненості після контакту з оперативниками;

- невідповідність емоційної реакції ситуації;

- «рольову» поведінку;

- поведінкову конформність;

- залежність від сигналів авторитету (dependence on authority cues).

Важлива міжнародна тенденція полягає в тому, що під час допитів та проведення процесуальних слідчих дій з підозрюваними, правоохоронні органи повинні використовувати сучасні, наукові моделі отримання інформації (слдчих допитів) в юридично значущих ситуаціях. Однією з таких моделей слідчого допиту (investigative interviewing model) є **PEACE model** (Велика Британія), яка була створена саме як альтернатива: допиту із застосуванням примусу (coercive interrogation); тактиці, спрямованої на отримання зізнання (confession-oriented tactics).

Вперше вище зазначена модель процесуального інтерв’ю була розроблена та впроваджена у законодавство Великої Британії в 1990-х рр. у відповідь на велику кількість примусово отриманих (підтверджених) визнань винуватості і пов’язаних із ними несправедливих вироків у 80-х і 90-х рр., що, у свою чергу, призвело до кардинальної зміни підходу до допитів підозрюваних у кримінальних провадженнях та ознаменувало перехід від формату усталеного інституту, спрямованого на отримання зізнання від особи, до науково обґрунтованого процесу інтерв’ювання, розробленого для збору й перевірки точної і надійної інформації.

В 1991 р. за сприяння Міністерства внутрішніх справ Великобританії та Королівської прокурорської служби було створено робочу групу офіцерів поліції у складі Тома Вільямсона, Рея Булла, Еріка Шеперда та Стівена Мостона, які на основі матеріалів неопублікованих оглядів психологічної та медичної оцінки під час кримінальних розслідувань, відомостей про факти тримання осіб під вартою та аудіозаписів усіх бесід зі слідчими (згідно з вимогами Закону 1984 р. про поліцію та кримінальні докази) розробили та видали два посібники – «Довідник з проведення інтерв’ю» та «Норми поведінки інтерв’юера» (Відділ центрального планування та навчання Міської поліції Лондона, 1992).

В 1992 році було підписано на підставі вищевказаних публікацій Циркуляр № 22/1992 Міністерства внутрішніх справ Великобританії щодо основних принципів та процедури проведення процесуального інтерв'ю (допиту). А вже з 1992 р. у Великобританії запустили національну програму із вивчення методів процесуального інтерв'ювання. Так звана британська модель інтерв'ю отримала назву PEACE, що є абревіатурою її п'яти обов'язкових етапів: 1) Planning & Preperation – планування та підготовка; 2) Engage & Explaining – залучення та пояснення; 3) Account – виклад обставин; 4) Closure – завершення; 5) Evaluation – оцінка.

Британська модель інтерв'ю та процесуального допиту PEACE підлягає застосуванню у будь-яких кримінальних розслідуваннях та щодо осіб із різним процесуальним статусом – свідок, потерпілий, підозрюваний, інші учасники кримінального провадження. Ключова властивість моделі PEACE полягає в тому, що кожен етап в цій моделі взаємопов'язаний між собою. Тобто застосування моделі або техніки PEACE за рахунок ретельного та систематичного планування, а також підготовки до її застосування підвищує вірогідність вдалого налагодження контакту з особою і сприяє отриманню важливої інформації щодо обставин справи кримінального провадження.

В період з 05 серпня - 9 вересня 2025 року, судовим експертом психологом (поліграфологом), кандидатом психологічних наук, доцентом Назаровим О.А. було успішно пройдено навчальну online програму та сертифікацію у сфері інтерв'ю та допиту із застосуванням британської Моделі процесуального (слідчого) інтерв'ю PEACE

Висновки. У світовій судовій психології існує значний масив досліджень, які підтверджують, що під впливом авторитетного психологічного тиску, навіювання, умовлянь та примусових методів допиту людина може демонструвати ознаки штучно сформованої («награної») поведінки, конформності та участі в інсценованих діях. Такі явища описуються через концепції «піддатливості до допиту», «поведінки, що піддається приму-

су», та «сфабрикованих зізнань під тиском поліції». Провідними вченими психологами в цій сфері є Kassin S. M., Gudjonsson G. H., Leo R. A. [6]. Кожен з яких сконцентрувався на власних дослідженнях, а саме: Де **Саул Кассін**: 1) неправдиві зізнання, 2) зізнання, отримані під тиском поліції, **Гіслі Гудйонссон**: 1) сугестивність, 2) тиск під час допиту, 3) шкала сугестивності Гудйонссона, **Річард Лео**: 1) психологічний примус, 2) динаміка поліцейського допиту. Також, наукова обґрунтованість судово-експертних методик визначається не фактом її затвердження або авторством розробника, а відповідністю загальновизнаним критеріям наукової добротності та міжнародними стандартами ISO/IEC 17025 та ISO 21043 і критеріями науковості, що випливають із рішення у справі Daubert v. Merrell Dow Pharmaceuticals, яка сформулювала вимоги до оцінки науковості експертного методу, який може застосовуватися в судовій практиці експертами у світі з відповідних галузей знань.

Використана література:

1. The Science-Based Pathways to Understanding False Confessions and Wrongful Convictions. Front. Psychol., 22 February 2021. Sec. Forensic and Legal Psychology. Volume 12 - 2021. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.633936

2. Coerced Internalized False Confessions and Police Interrogations: The Power of Coercion, 2014, Social Science Research Network. - URL: https://www.academia.edu/114116768/Coerced_Internalized_False_Confessions_and_Police_Interrogations_The_Power_of_Coercion

3. False Confessions: Causes, Consequences, and Implications, Richard A. Leo. Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law Online September 2009, 37 (3) 332-343. - URL: https://jaapl.org/content/37/3/332

4. The Science-Based Pathways to Understanding False Confessions and Wrongful Convictions. Front. Psychol., 22 February 2021. Sec. Forensic and Legal Psychology. Volume 12 - 2021 | https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.633936

5. Презентація. Police Interrogation, Psychological. Coercion and False Confessions. Richard A. Leo, Ph.D, J.D. Hamill Family Professor of Law and Psychology. University of San Francisco School of Law (415) 661-0162. - URL: https://web.archive.org/web/20240429043605if_/https://nce.fd.org/sites/nce/files/seminar-docs/Police%20Interrogations/Police%20Interrogations%20Psych%20Coercion%20and%20false%20Confessions.pdf

6. False Confessions: An Integrative Review of the Phenomenon. Michael Welner, Matt DeLisi, Theresa Janusewski. Behav Sci Law. 2024 Dec 4;43(2):185–202. https://doi.org/10.1002/bsl.2707

7. Gudjonsson, G. H. (1997). The Gudjonsson Suggestibility Scales Manual. Hove: Psychology Press.

8. Оліфер, О. (2021). Карл Поппер. Логіка наукового відкриття. Огляд деяких фундаментальних проблем. Актуальні проблеми духовності, 22, 170-192. https://doi.org/10.31812/apd.v0i22.4462

9. Popper K. (2005) The Logic of Scientific Discovery. – London, New York: Routledge Classics. 544 P.

10. Robert K. Merton (1968) Social Theory and Social Structure. - New York : Simon and Schuster. 702 P.

Abstract. This article examines the psychological mechanisms underlying false confessions, the formation of false memories, and the assessment of signs of psychologically induced behavior in criminal proceedings in Ukraine and around the world. The paper analyzes contemporary international research in the field of forensic psychology regarding suggestibility, psychological influence, coercion, conformity, and artificially induced behavior during interrogations, operational combinations, and staged procedural actions. Particular attention is paid to the scientific concepts of Saul Kassin, Gísli H. Gudjonsson, and Richard A. Leo regarding false confessions, interrogative suggestibility, and psychological coercion. The legal position of the European Court of Human Rights in the case of "Ramanauskas v. Lithuania" regarding the inadmissibility of provocation of a crime and the active shaping of a person's criminal behavior by law enforcement agencies is examined. Ukrainian forensic psychological methods that can be used to analyze communicative interaction and procedural behavior are examined separately, and the necessity of an independent assessment of their scientific validity, reliability, and reproducibility in accordance with international standards ISO/IEC 17025, ISO 21043, and the scientific criteria formulated in the case of Daubert v. Merrell Dow Pharmaceuticals.

Keywords: Forensic psychology, false confessions, false memories, interview suggestibility, psychological coercion, suggestion, psychological influence, incitement to commit a crime.

Бібліографічний опис: Назаров О. А. Проведення експертних досліджень в Україні та світі щодо встановлення психологічних ознак навіювання, умовляння, психологічного впливу, примусу, «награнності», штучно сформованої поведінки, вимушеної поступливості, примусової участі / О.Назаров // Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа та спеціальних знань в юридичній практиці: Електронний журнал / [редкол.: Назаров О. А. (голов. ред.) та ін.]. К., 2026. Т. 11, № 3 (63). Дата публікації: 30.06.2026. URL: https://expertize-journal.org.ua/vsi-ogoloshennya/18485-provedennya-ekspertnikh-doslidzhen-v-ukrajini-ta-svitovij-psikhologiji-shchodo-vstanovlennya-psikhologichnikh-oznak-naviyuvannya-umovlyannya-psikhologichnogo-vplivu-primusu-nagranosti-shtuchno-sformovanoji-povedinki-induced-compliance-vimushena-postuplivist-coerced-participation-primusova-uchast-false-confession-dynamics-dinamika-nepravdivikh-ziznan (дата звернення: 11.06.2026). https://doi.org/10.53672/ej.2.2026.02

Crossmark policy page

Додатково, **Переказати кошти для допомоги Збройним Силам України та гуманітарної допомоги з платіжної картки**

Традиційно, нагадуємо користувачам журналу, *що науковий журнал запроваджив надання послуг* ***«Консультація»: запит на проведення судово-психологічної експертизи за різними підставами, у тому числі відшкодування моральної шкоди завданою військовими злочинами, із застосуванням поліграфа*** *на замовлення зацікавлених осіб, суду, правоохоронних органів згідно процесуальних кодексів. - URL: http://expertize-journal.org.ua/konsultacia* ***Телефон для термінового дзвінка судовому експерту:*** *+38 093 476 72 60 (Viber, Telegram, Whatsapp).*

Звертаємо увагу, організація проведення професійних консультацій всім зацікавленим, здійснюється членом Президії Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, головним редактором журналу, атестованим судовим експертом психологом (поліграфологом), кандидатом психологічних наук, доцентом Назаровим Олегом Анатолійовичем.

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

кандидат психологічних наук, доцент
Назаров Олег Анатолійович

атестований судовий експерт з правом
проведення експертиз за експертною спеціальністю
14.1 "Психологічні дослідження", поліграфолог

Україна,
02094, м. Київ
вул. Якова Гніздовського, 1, офіс 310
E-mail: institute.expertise.kiev@gmail.com

Тел: +38 (044) 228-76-15
+38 (093) 476-72-60
+38 (098) 011-85-63

В 2023 року виповнилося 10 років викладання головного редактора журналу Назарова Олега Анатолійовича для суддів, помічників суддів, секретарів та працівників апарату судів, які підвищували свою кваліфікацію в Національній школі суддів України протягом 2013-2023 років. *З цієї нагоди Назаров О.А. був відмічений Почесною грамотою Національної школи суддів України* ***за підготовку висококваліфікованих кадрів для системи правосуддя****. Багато проведено було підготовлених корисних та цікавих тем в галузі судової експертизи, судово-психологічної експертизи, основ психології та застосування поліграфа, опитування дитини. В тому числі багато тем було напрацьовано для адвокатської аудиторії (справи щодо відшкодування моральної шкоди, визначення місця мешкання дитини, угоди з вадами волі, застосування поліграфа тощо). Для замовляння вебінару, тренінгу спеціальної тематики в галузі судової експертизи звертайтесь за телефонами редакції журналу:* ***+38093 476 72 60.***

НАЦІОНАЛЬНА ШКОЛА СУДДІВ УКРАЇНИ

ПОЧЕСНА ГРАМОТА

НАЗАРОВУ
ОЛЕГУ АНАТОЛІЙОВИЧУ

За активну участь у підготовці висококваліфікованих кадрів для системи правосуддя та з нагоди професійного свята – Дня юриста

Підстава: наказ ректора від 20.09.2023 № 213–К.

Ректор *Микола ОНІЩУК*

Офіційній Інтернет-сайт щодо призначення та проведення судово-психологічної експертизи, судового експерта психолога (поліграфолога) Назарова О.А. (свідоцтво Міністерства юстиції України від 09.07.2020 №2035)

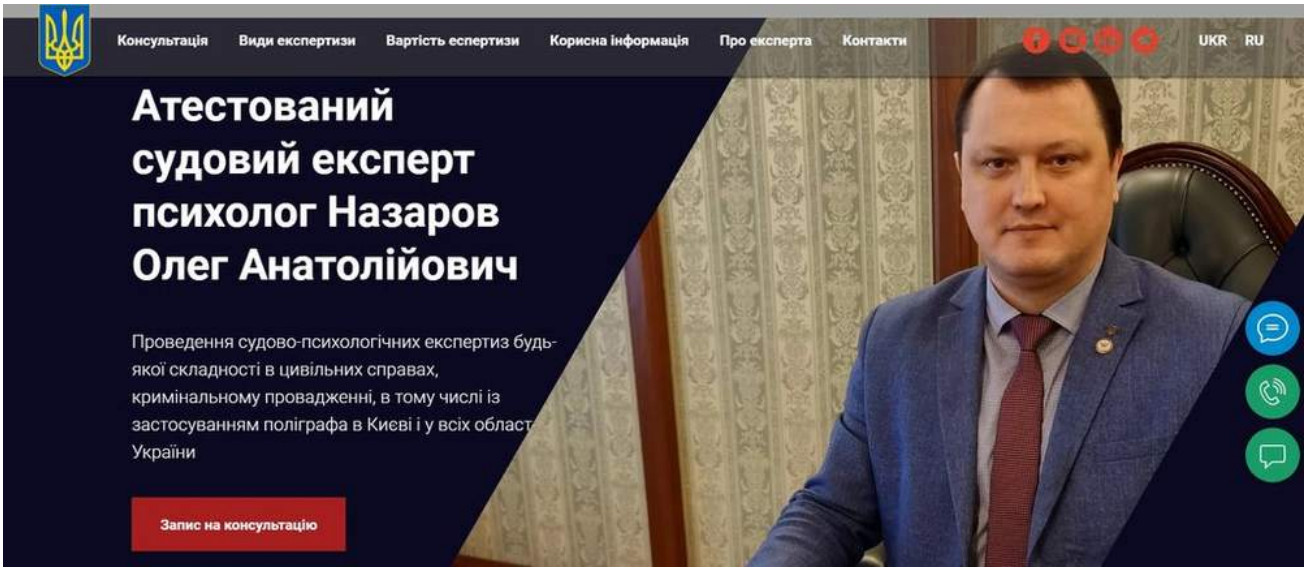

Офіційний Інтернет-сайт щодо призначення та проведення судово-психологічної експертизи із застосуванням поліграфа, тестувань на поліграфі в Україні за міжнародними стандартами (поліграф EyeDetect, розробник Converus Inc., USA)

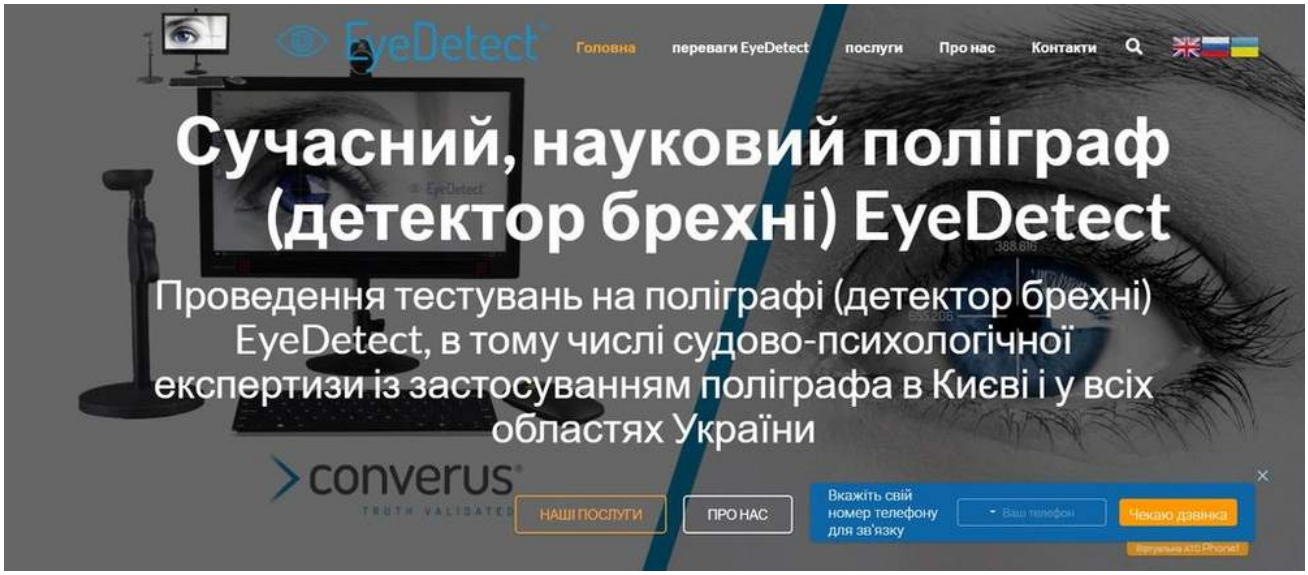

Продаж портативного обладнання для поліграфа **Mobi підлокітники Polygraph в Україні (Схвалено президентом Міжнародного співтовариства поліграфологів, ISOPE, США)**

В Україні затверджена кваліфікаційна характеристика професії «Поліграфолог» та 25 жовтня 2021 року уведена сама професія «Поліграфолог» змінами № 10 до Національного класифікатора професій ДК 003:2010

Надання послуг щодо розробки та проведення групових тренінгових занять за різними напрямами судово-психологічної експертизи в сучасному судочинстві, у тому числі із застосуванням поліграфа

Незалежній не державній професійній атестованій судово-психологічній експертизі в Україні бути: історія однієї перемоги або про можливість призначення першої недержавної професійної атестованої судово-психологічної еспертизи з 09 липня 2020 року

Електронна бібліотека судді, адвоката, психолога, батьків: «Допит, опитування дитини в суді». Методичні рекомендації, нормативні документи, постанови Верховного Суду

Огляд змін до законодавства України: процесуальний статус спеціаліста у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки з 1 липня 2020 року

Електронна бібліотека правозахисника України. Серія: Застосування рішень Європейського суду з прав людини в українському судочинстві

Електронна бібліотека судді України: квітень 2020 року (більше 70 книг)

Колекція зразків клопотань про відкладення розгляду справи у зв'язку із впровадженням карантину та типові зразки заяв, які подаються до суду станом на 20 березня 2020 та оголошення ДСА України від 19 березня 2020

І на останок **щодо професійного розвитку, актуальні вакансії можна переглянути** на сайті - Jooble (потрібно на тиснути, щоб перейти за посиланням).

References

1. Nazarov O. A. Provedennia ekspertnykh doslidzhen v Ukraini ta sviti shchodo vstanovlennia psykholohichnykh oznak naviiuvannia, umovliannia, psykholohichnoho vplyvu, prymusu, "nahranosti", shtuchno sformovanoi povedinky, vymushenoi postuplyvosti, prymusovoi uchasti [Expert Research in Ukraine and Worldwide on Establishing Psychological Signs of Suggestion, Persuasion, Psychological Influence, Coercion, "Feigned" and Artificially Induced Behaviour, Coerced Compliance and Coerced Participation]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2026. Vol. 11, No. 3 (63). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.2.2026.02. URL: https://expertize-journal.org.ua/vsi-ogoloshennya/18485-provedennya-ekspertnikh-doslidzhen-v-ukrajini-ta-svitovij-psikhologiji-shchodo-vstanovlennya-psikhologichnikh-oznak-naviyuvannya-umovlyannya-psikhologichnogo-vplivu-primusu-nagranosti-shtuchno-sformovanoji-povedinki-induced-compliance-vimushena-postuplivist-coerced-participation-primusova-uchast-false-confession-dynamics-dinamika-nepravdivikh-ziznan (onovlena versiia vid 09.11.2026). [in Ukrainian].